

Kohti täydellistä Päivänkorentojäljitelmää – Osa 2

Teksti ja kuvat: Jukka Naaranlahti & Tero Lannes

Artikkelisarjan ensimmäisessä osassa esittelimme, miten ja millaisten ehtojen vallitessa kala havaitsee pinnalla kelluvan päivänkorennon. Toisessa osassa olemme kuvanneet kahdeksan tunnettua perhomallia peilialueella sekä ikkunan ja peilin välisellä raja-alueella. Perhoista otettuja kuvia vertaamme aidosta hyönteistä otettuihin valokuviin.

otta. Realistinen, yksityiskohtaisesti esikuvaansa muistuttava perho ei ole joka tilanteessa pyytävin vaihtoehto. Taimenet eivät tarkkaile potentiaalisen aamupalansa peräsukasten määrää. Välillä avainärsykkeiden liioitteleminen saattaa saada kalan valitsemaan tekoperhon aitojen hyönteisten keskeltä.

Toisaalta tarkka jäljitelmä ei ole koskaan väärä vaihtoehto. Kala löytää esikuvaansa muistuttavasta perhosta samat avainärsykkeet, joita se etsii aidosta hyönteisestä. Realistisen vaihtelun omaava perho kestää paremmin myös kalan kriittistä tarkastelua. Näin vältetään viime hetken hylkäämisiltä.

Artikkelin tekijät ovatkin vuosien mittaan vakuuttuneet siitä, että kun otos on tarpeeksi suuri, realististen jäljitelmien käyttö palkitaan. Havas kastuu useammin.

Kalan ja ihmisen perspektiivi

Ihmissilmään monet realistiset päivänkorentojäljitelmät näyttävät hämmästyttävän tarkoilta – kuin aidon hyönteisen läpi olisi pujotettu koukku. Toiset näistä jäljitelmistä ovat vain sidontataidon näytteitä, jotkut soveltuvat materiaaliensa puolesta myös kalastukseen. Pintaperhohon ei tarvitse olla elävä, hyvä kelluvuus riittää.

Ihmissilmä ei kuitenkaan kerro koko totuutta. Ihminen voi poimia perhon sormiinsa ja tutkia sitä eri puolilta. Kala taas on vedenalaisen perspektiivinsä vanki, se katselee perhoa aina alhaalta. Lisäksi veteen osuvan valon tahtuminen vaikuttaa siihen, miten kala havaitsee perhon.

Parhaan käsityksen siitä, miten hyvin pinnalla kelluva perho vastaa aitoa hyönteistä, saa selville tarkastelemalla perhoa kalan näkökulmasta, alhaalta päin, veden alta. Nykyaikainen kuvauskalusto tekee sen mahdolliseksi.

Kuvasimme perhot alhaalta päin, kun ne kelluvat kalan ikkunan ulkopuolisella peilialueella ja kalan ikkunan laidalla. Vaikka makrokuviissa perhojen yksityiskohdat erottuvat tarkasti, kuvien syväterävyysalue on suppeampi kuin kalan näkökenttä. Kuvat havainnollistavat silti kyllin tarkasti, kuinka kala havaitsee saaliinsa tai sen jäljitelmän.

Hyvän perhon anatomia

Hyönteinen jättää jo peilialueelle kuvion, joka joissakin tapauksissa riittää aktivoimaan taimenen saalistusvietin. Hyvän jäl-

jitelmäperhon on siis jäljiteltävä mahdollisimman tarkasti aidon hyönteisen kelluntakuviota. Jos kalat ovat valikoivia, silloin kelluntakuvioltaan täydelliseltä näyttävä perhokaan ei vielä riitä pettämään kalaa. Tarvitaan lisää avainärsykeitä.

Kun kalan mielenkiinto pinnalla lipuvaan hyönteiseen on herännyt, se nousee kohti pintaa tarkkailemaan hyönteistä lähemmin. Kala pyrkii hakemaan katselukulman, jossa päivänkorenon kaikki yksityiskohdat ja avainärsykkeet erottuvat kokonaisuutena parhaiten. Tämä kohta sijaitsee kalan ikkunan laidalla.

Näin ollen kuvasimme jutussa esitetyt perhot myös kalan ikkunan laidalla. Vaikka hyönteisen todellinen muoto vääristyy ikkunan laidalla, niin sen värit näkyvät täydessä loistossaan. Valon taittumisen seurauksena myös päivänkorenon sivuprofiili ja siivet erottuvat kalan ikkunan laidalla selvästi.

Kun päivänkorento lipuu keskelle kalan ikkunaa, sen värit eivät enää erotu selkeästi veden alle. Varsinkin jos taimen tarkkailee päivänkorentoa kirkkaaseen vastavaloon, se näkee värit tummana massana. Hyönteisen alapuoli jää varjoon, ellei valoa heijastu poikkeuksellisesti matalan vaalean pohjan kautta ylöspäin.

Yleensä kala siis tekee ottipäätöksen, ennen kuin perho saapuu kalan ikkunan sisälle perhon ollessa ikkunan laidalla tai peilialueella. Kalat jotka nousevat pintaperhon alle ja tutkivat perhoa lähietäisyydeltä, ovat siis poikkeuksia. Saalistaessaan aitoja hyönteisiä kala ei käyttäydy juuri koskaan näin. Katsellessaan perhoa kriittisesti kala siis asemoi sen lähes aina ikkunan laidalle.

Uusia ja vanhoja klassikoita

Valitsimme artikkeliin tunnettuja perhomalleja, joiden rakenteelliset ratkaisut poikkeavat toisistaan. Osa perhoista on vuosien varrella valikoituneita suosikkejamme, osa klassikoiksi nousseita jäljitelmiä ja onpa mukana myös pari kiinnostavaa uutuuksiperhoa.

Perhot on kuvattu niin sanotusti laboratorio-olosuhteissa, saman valaistuksen vallitessa. Luonnossa on sen sijaan aina hallitsemattomia muuttujia. Valaistusolot vaihtelevat, samoin tuulisuus ja virtauksen nopeus. Yleensä näkyvyys on parempi päivällä kuin illalla, aamulla valo lankeaa veteen eri suunnasta kuin auringon laskiessa. Päivänkorentojen kuoriutuminenkaan ei tapahdu aina samalla tavalla. Toiset lajit kelluvat raskaammin, ja toiset saavuttavat nopeammin täysiverisen esiaikuisvaiheen.

Yhtä absoluuttista, ehdottomasti kaikissa tilanteissa muita paremmin toimivaa perhoa ei siis ole olemassa. Ei ainakaan sellaista, jolla pystyisi jäljittelemään kuoriutumisen kaikki vaiheet. Siitä huolimatta jotkut perhot toimivat välillä paremmin kuin toiset. Valokuvat kertovat valehtelematta, millaisena perhot näyttäytyvät kalalle. Mitä asioita ne korostavat, missä ne poikkeavat esikuvastaan.

Tämän tieto voi osoittautua kullannarvoiseksi, kun omat suosikkijäljitelmät pettävät. Puuttuuko niistä jotakin vai onko niissä jotakin liikaa. Olisiko rasian muissa perhoissa jotakin, mitä vanhoissa suosikeissa ei ole?

Päivänkorenon esiaikuinen

Päivänkorenot kelluvat veden pinnalla lajista riippumatta hyvin samankaltaisissa asennoissa. Yleensä sekä pienet että suuret lajit tukeutuvat takaruumiillaan pintakalvoon. Eturuumis on koholla ruumiin sivulle asettuvien kolmen jalkaparin varassa. Siipien kärjet suuntautuvat selvästi taaksepäin.

Nymfinahastaan pintakalvolla kuoriutuvan päivänkorenon jalat painuvat hetkellisesti veden pinnan läpi. Nopeasti kauhoen se saa kuitenkin nostettua kaikki ruumiinosansa pintakalvon päälle. Peilialueella päivänkorenona on lähes aina nähtävissä telaketjomainen takaruumiin painauma ja hieman takaruumiin etupuolella molemmin puolin symmetriset jalkojen painaumat. Peräsukset saattavat myös ajoittain jättää jälkensä veden pintaan.

Kalan ikkunassa esiaikuisen mattapintaist siivet ja peräsukset erottuvat hyvin taivasta vasten. Takaviistoon suunnatut siivet ovat usein hieman irti toisistaan. Joskus siivet voivat myös olla täysin toisissaan kiinni selät vastakkain tai voimakkaasti levällään V-asennossa.

Hyönteinen sivulta

Hyönteinen peilialueella

Hyönteinen ikkunan laidalla

No Hackle Sidewinder

Pian sen jälkeen kun Doug Swisher ja Carl Richards olivat julkaisseet huippusuosion saavuttaneen kirjansa *Selective Trout* (1971), No Hackle Sidewinderistä tuli joksikin aikaa Amerikan suosituin – tai ainakin luotetuin – päivänkorentojäljitelmä. Se onkin osoittautunut erittäin pyytäväksi perhoksi.

Peilialueella Sidewinder ei juuri muistuta korkealla kelluvaa päivänkorentoa, vaan pikemminkin nymfiä. Perhon rintakehä painautuu peilin läpi, ja siltä puuttuvat jalat, joista esiaikuisen tähtikuviomainen silhuetti muodostuu. Perho myös ikään kuin rikkoo peilin, minkä vuoksi sen ympärille muodostuu pieni ”ikkuna”.

Varsinaisen ikkunan reunalla häkilättömän perhon silhuetti on selkeä ja esikuvansa kaltainen. Siivet jäävät aavistuksen liian matalalle, mutta niiden kaartuva muoto luo aidon hyönteisen siipiä vastaavan vaikutelman.

Perho sivulta

Perho peilialueella

Perho ikkunan laidalla

USD-paradun

USD-Paradun esiteltiin kalastajille Brian Clarken ja John Goddardin kirjassa *The Trout and the Fly* (1980). Kaikesta rummutuksesta huolimatta perhosta ei koskaan tullut aivan kehittäjiensä odottamaa menestystä.

Clarken ja Goddardin tavoitteena oli luoda perho, jonka ruumis kelluu veden pinnan yläpuolella. Siinä myös onnistuttiin. Peilivaiheen kuvasta huomaa, että perho näkyy kalalle kauempaa kohtuullisen realistisena. Mitä lähemmäksi perho tulee ikkunaa, sitä realistisemmalla se vaikuttaa.

Realismi alkaa säröillä, kun perho ilmestyy ikkunan laitaan. Ylös osoittava koukku näkyy kalalle selkeästi, minkä vuoksi perhosta konstruoituva havainto jää suttuiseksi. Kun kala katselee perhoa suoraan alta, koukkua ei tietenkään näy. Silloin silhuetti on hyvin todenmukainen.

Perho sivulta

Perho peilialueella

Perho ikkunan laidalla

Adams

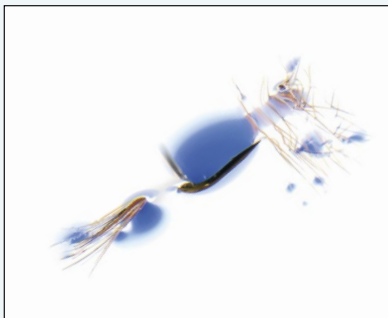
Leonard Halladay sitoi ensimmäisen Adams-perhon samannimisen kalastajan toiveiden ja tarpeiden mukaisesti vuonna 1922. Rakenteeltaan pystyhäkiläinen Adams edustaa Halfordin pintaperhojen amerikkalaista sukuhaaraa, vaikka alun alkujaan olikin oletettavasti vesiperhosen jäljitelmä.

Peilivaiheen kuvassa koukku ja sen kaksoiskuva piirtyvät selvästi näkyviin. Rikkonaisessa virrassa efekti ei tietenkään ole yhtä selkeä. Peilissä pyrstön painauma imitoi pikemminkin hyönteisen ruumista, ei peräsukasia.

Adamsia on moitittu siitä, että siivet eivät erotu häkilästä. Kuva todistaa kritiikin aiheettomaksi. Ikkunan laidalla perhon siivet erottuvat selvästi, ja vaikutelma vastaa aitoa korkealla kelluvaa esiaikuista – joskin muuttuu suttuisammaksi perhon lähetessä ikkunan keskustaa. Kuva kuitenkin osoittaa Adamsin olevan käypä korkealla kelluvan, siipensä kuivaksi saaneen korennon jäljitelmä.

Perho sivulta

Perho peilialueella

Perho ikkunan laidalla

Laskuvarjohäkiläinen Adams

Adamsin laskuvarjohäkiläinen versio on vuosien mittaan saavuttanut suuren suosion. Perho on helppo sitoa ja laskeutuu aina oikein veteen. Yhtä lailla monet kalastajat ovat kuitenkin saaneet huomata, että kaikkein valikoivimmille kaloille perho ei yleensä kelpaa.

Peilialueella laskuvarjohäkiläinen Adams muistuttaa kuvioltaan enemmän joko nymfiä tai spinneriä. Ikkunan laidalla perho on jo enemmän esiaikuisen näköinen. Se että runko on syvällä vedessä, estää kuitenkin sivuprofiilin näkymisen, ja laskuvarjohäkilä sekoittaa profilia entisestään. Havainto ei näin ollen vastaa aidosta hyönteisestä syntyvää havaintoa.

Esiaikuisen jäljitelmäksi perho kelluu liian matalalla. Se soveltuukin paremmin joko emergentin tai spinnerin kuin esiaikuisen jäljitelmäksi. Toisaalta perho näkyy kauas, ja se onkin osoittautunut oivalliseksi yleisjäljitelmäksi matalissa koskissa, kun kalan ikkunan halkaisija on pieni.

Perho sivulta

Perho peilialueella

Perho ikkunan laidalla

Imperial

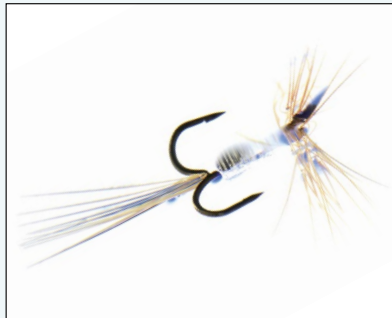
Oliver Kiten kehittämä Imperialia voidaan pitää siivettömän päivänkorentojäljitelmän arkkityyppinä. Perhossa häkilä jäljittelee sekä siipiä että jalkoja. Siitä on riisuttu kaikki ylimääräinen. Kite käytti perhossaan pitkähköä häkilää, joka oli kierretty koukulle korkeintaan neljällä kierroksella.

Silloin kun perho todella kelluu häkilänsä ja pyrstönsä varassa, se on alhaalta päin katsottuna erittäin aidon oloinen esiaikuisen jäljitelmä sekä peilialueella että ikkunan laidalla. Häkilän kyky imitoida siipiä tosin vaihtelee häkilän laadun mukaan.

Kun perho kelluu juuri oikein, esiaikuisilla ruokaileva kala hyväksyy sen suurella todennäköisyydellä. Valitettavasti perho ei jaksa pysyä tässä asennossa kovin montaa heittoa. Kun koukku laahaa vedessä, perho kannattaa vaihtaa. Eri-tyyppiset Catskill-perhot (Quill Gordon, Light Cahill) omaavat hyvin samantapaisen kelluntakuvion kuin Imperial.

Perho sivulta

Perho peilialueella

Perho ikkunan laidalla

J:son dun

Näkyvät mainoskampanjat ovat siivittäneet ruotsalaisisten J:son-perhojen matkaa Skandinavian kalastajien rasioihin. Mainoskuvin perhot näyttävät syötävän hyviltä. Perhomalleja voi joko ostaa valmiina tai sitoa itse niitä varten räätälöidyistä materiaaleista.

Perinteisesti foami on ollut karsastettu materiaali pienissä päivänkorenon jäljitelmissä. Foamiperhoilla on taipumus kaatua taaksepäin, ja foami kelluu usein turhan syvällä. Tämä näkyy myös kuvassa. Periaatteessa ruumiin muoto on silti ihan kelvollinen.

J:son-perhojen eri malleissa on hieman erilaisia häkiläratkaisuja, on pysty- ja laskuvarjohäkilää. Valmiiksi sidottujen laskuvarjohäkilöityjen perhojen heikko kohta on liian lyhyt häkilä. Pidemmät siikaset tukisivat perhon paremmin oikeaan asentoon.

Perho sivulta

Perho peilialueella

Perho ikkunan laidalla

Der Besen

Der Besen on näennäisen yksinkertainen, ranskalaisen sitojamestarin Aimé Devauxin tapaan häkilöity päivänkorentojäljitelmä. Perho on Keski-Euroopassa klassikko, vaikka sen kehittäjä onkin vuosien saatossa unohtunut.

Peilialueella perhon printtikuvio on lähellä täydellistä. Lankakierroksin eteenpäin kaartuviksi pakotetut häkilänkärjet luovat ikkunan laidalla mielikuvan siivistä. Näin perho on kokonaisuutena vielä Imperialiakin plettävämpi jäljitelmä.

Perho on luotettava valinta esimerkiksi baetis-kuoriutumisten kalastamiseen. Keski-Euroopassa perhosta käytetään yleisesti joko ruskeaa tai oliivia versiota riippuen siitä, jäljitelläänkö *Serratella ignita* vai *Baetis rhodania*.

Perho sivulta

Perho peilialueella

Perho ikkunan laidalla

Thorax Dun

Thorax Dun perustuu Vincent C. Marinaron kirjoissa esitettyihin teorioihin. Marinaro oli tyytymätön brittiläisestä traditiosta kumpuavien perhojen häkilöintiin ja siipiin, jotka sidottiin hänen mielestään liian eteen ja jotka häkilä nosti liian ylös.

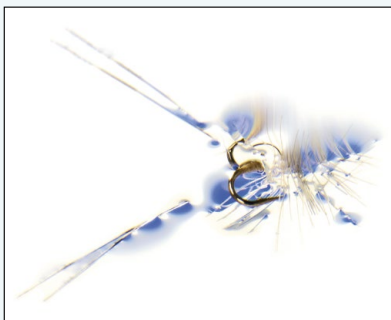
Perinteisen häkilän Marinaro korvasi lopulta niin kutsutulla X-häkilällä, joka kierretään joko X:n muotoon siipien väliin tai kahdeksikkosidonnan tapaan kummallekin puolelle siipien kiinnityskohdan alle. Näin sidottu häkilä imitoi hyönteisen jalkoja realistisesti, mikäli se on kyllin harva. Silloin korkea siipi kuitenkin kaataa perhon turhan helposti.

Kuvan perhon resepti on esitelty Marinaron toisessa kirjassa *In the Ring of the Rise* (1976), ja se poikkeaa lähinnä siiven osalta Marinaron ensimmäisessä *A Modern Dry Fly Code* (1950) -kirjassa lanseeratuista samankaltaisista perhomalleista, jotka niin ikään kulkevat yhä tänäkin päivänä samalla nimellä. Niissä siipenä on muotoon poltettu tavalista korkeampi häkiläsiipi.

Joka tapauksessa Marinaron perhomallissa siivestä syntyvä vaikutelma on myös alhaalta päin katsottuna realistinen. Siinä mielessä Marinaro onnistui itselleen asettamissaan tavoitteissa. Hän kehitti realistisen siipimallin, ja loi perholle mittasuhteet, joissa siipi pääsee oikeuksiinsa.

Perho sivulta

Perho peilialueella

Perho ikkunan laidalla

Päivänkorennon esiaikuiset tukeutuvat takaruumillaan pintakalvoon. Eturuumis on koholla ja peräsukset toimivat joskus lisäjalkoina.